

5. Забезпечення державної безпеки як основоположна передумова для реалізації прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права в Україні.

**ПРО ПРАВОВУ СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «БЕЗПЕКА»
ЯК ПЕРЕДУМОВУ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА
ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ**

Баклан Олег Володимирович

д.ю.н., професор, професор кафедри

галузевого права та загальноправових дисциплін

університет “Україна”

м. Київ, Україна

Безпека підприємницької діяльності, безумовно, є складовою економічної безпеки, що не залишається поза увагою дослідників цього правового явища. Водночас вітчизняний учений-економіст М.М. Єрмошенко поняття «економічна безпека» розглядає взагалі, як спроможність держави самостійно виробляти та здійснювати власну економічну політику, а також визначати та реалізувати власні національні інтереси тощо [1, с. 26.] Вітчизняні дослідники моделі аналізу економічної безпеки суб'єктів господарювання І.П. Мойсеєнко і М.Я. Демчишин, певною мірою запозичивши адміністративно-правову термінологію, визначають поняття «економічна безпека» як «стан системи управління, який дає змогу уникнути зовнішніх загроз і протистояти внутрішнім чинникам дезорганізації за допомогою використання потенціалу наявних авуарів і компетенцій, а також структурної організації та зв'язків менеджменту» [2, с. 65]. Аналогічно висловлюється вітчизняний дослідник А. Детюк, який під національною економічною безпекою розуміє стійкість національної економічної системи та її здатність до розвитку в умовах дії чинників, викликаних зовнішніми і внутрішніми факторами економічного чи політичного походження [3, с. 135].

Але ще більше вдалим і слушним видається визначення «економічної безпеки» експертами та фахівцями Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова, які визначають її як наявність у державі достатніх можливостей для забезпечення репродукції виробничого потенціалу в промисловості, сільському господарстві та усіх сферах соціально корисної праці, а також для забезпечення стабільності суспільного ладу, суверенності держави [4, с. 17].

Узагальнюючи наведені вище думки здається прийнятним наступне визначення поняття «безпека». Під безпекою можна розуміти стан захищеності людини й громадянина, суспільства та держави від будь-яких джерел небезпеки та її загроз, враховуючи небезпечні види господарської діяльності (підприємницької чи промислової або іншої) [5, с. 361].

Трансформація зв'язків між суб'єктами та об'єктами адміністративно-правових відносин, які виникають, змінюються та припиняються щодо забезпечення безпеки господарської діяльності, відбувається, наприклад, при:

ліцензуванні й видачі дозволів на здійснення окремих видів підприємницької діяльності; забезпеченні добросовісної конкуренції і створенні перешкод монополістичної діяльності; забезпеченні екологічної безпеки; забезпеченні безпеки небезпечних виробничих об'єктів; забезпеченні пожежної, радіаційної, енергетичної безпеки, безпеки дорожнього руху, гідротехнічних споруд тощо. Ці приклади свідчать про складність та дуже велику різноманітність правових засобів регулювання у цій сфері. Складність такого регулювання, насамперед, зумовлена сучасним рівнем розвитку традиційної техніки та впровадженням інновацій.

Нині основними принципами державної політики у галузі ліцензування є: принцип єдиної державної системи ліцензування; встановлення єдиного переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, виключно цим Законом; визначення вичерпного переліку документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії, виходячи з мінімальної кількості таких документів, достатніх лише для підтвердження виконання вимог

відповідних ліцензійних умов; принципі пріоритетності захисту прав, законних інтересів, життя і здоров'я людини, навколишнього природного середовища, захисту обмежених ресурсів держави та забезпечення безпеки держави та інші, що передбачені статтею 3 Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності».

Відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» ліцензія це право суб'єкта господарювання на провадження виду господарської діяльності або частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, а ліцензування це засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, спрямований на забезпечення безпеки та захисту економічних і соціальних інтересів держави, суспільства, прав та законних інтересів, життя і здоров'я людини, екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища [6, ст. 1]. Тобто зв'язки між суб'єктами та об'єктами адміністративно-правових відносин, які виникають, змінюються та припиняються щодо забезпечення безпеки господарської діяльності та відбувається при ліцензуванні й видачі дозволів на здійснення окремих видів підприємницької діяльності можна розглядати і як зв'язки між суб'єктами та об'єктами адміністративно-правових відносин, що виникають при легалізації підприємницької діяльності. При цьому слід зазначити, що незважаючи на те, що однією із цілей трансформації цих зв'язків є надання суб'єктам підприємницької діяльності спеціальної правоздатності на здійснення окремих видів діяльності, що непередбачувально або потенційно (чи іншим чином) може містити небезпеку для громадян, суспільства і держави, основним призначенням упорядкування цих зв'язків, насамперед, є забезпечення безпеки підприємницької діяльності.

Аналізуючи норми чинного законодавства, що регулює ліцензування видів господарської діяльності щодо проблемних правових питань спираючись на ключові дефініції «ліцензія», «ліцензування» та інші, що передбачені статтею 1 Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності», а також враховуючи, що основними принципами державної

політики з питань дозвільної системи у сфері господарської діяльності є: захист прав, законних інтересів суспільства, територіальних громад та громадян, життя громадян, охорона навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави; розвиток конкуренції; прозорість процедури видачі документів дозвільного характеру; додержання рівності прав суб'єктів господарювання під час видачі документів дозвільного характеру; відповідальність посадових осіб дозвільних органів, державних адміністраторів та суб'єктів господарювання за порушення вимог законодавства з питань видачі документів дозвільного характеру; зменшення рівня державного регулювання господарської діяльності; установлення єдиних вимог до порядку видачі документів дозвільного характеру) [7, ст. 3], можна висловити наступні зауваження.

Очевидно що, не має потреби в ретельному вивченні зазначених норм, аби стверджувати, що визначення принципу «зменшення рівня державного регулювання господарської діяльності» є невдалим. У цьому визначенні слово «зменшення» потребує заміни на слово «оптимізація» або варто вжити визначення «обґрунтований рівень». Це підтверджує і відомий закордонний досвід адміністративно-правового регулювання підприємництва.

Варто також відмітити, що дозвільні процедури є подібними до процедур, які використовуються у рамках режиму ліцензування окремих видів діяльності і видачі спеціальних державних дозволів. Оскільки, наприклад, сертифікат якості й сертифікат відповідності стандартам також можна розглядати як спеціальний державний дозвіл, що надає певні властивості деяким об'єктам підприємницької діяльності (товарам, роботам, послугам).

Отже, незважаючи на використання різної термінології (мається на увазі визначення – ліцензії, дозволу, державного дозволу, сертифікату тощо) у нормативно-правових актах щодо регулювання підприємництва, враховуючи особливості прямих та зворотних зв'язків між суб'єктами та об'єктами адміністративно-правових відносин, що виникають при

ліцензуванні й видачі дозволів на здійснення окремих видів діяльності, за характерними притаманними лише їм ознаками ці правовідносини можна об'єднати та виокремити в єдиний різновид. З огляду на це, доцільним та корисним буде на основі інкорпорації поступове зведення законодавчих актів, що регулюють дозвільні (ліцензійні) процедури, при цьому вони обов'язково мають містити єдині поняття і єдині (або загальні) правила поведінки суб'єктів цих правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. 309 с.
2. Мойсеєнко І.П., Демчишин М.Я. Моделі аналізу економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 10 (112). С. 64-72.
3. Детюк А. Окремі питання визначення поняття «національна економічна безпека». *Підприємництво, господарство і право*. 2009. №11(167). С. 131-135.
4. Аналітична доповідь Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова: Проблеми економічної безпеки в Україні. К. : УЦЕПД, 1997. 60 с.
5. Баклан О.В. Адміністративно-правове регулювання підприємництва в Україні (теоретико-прикладний аспект). Дисертація д-ра юрид. наук: 12.00.07, Міжрегіон. акад. упр. персоналом. К., 2013. 390 с.
6. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 1 червня 2000 р. № 222-VIII, за станом від 14.10.2023 / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>.
7. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 6 вересня 2005 р. № 2806-IV за станом від 28.04.2023 / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text>.